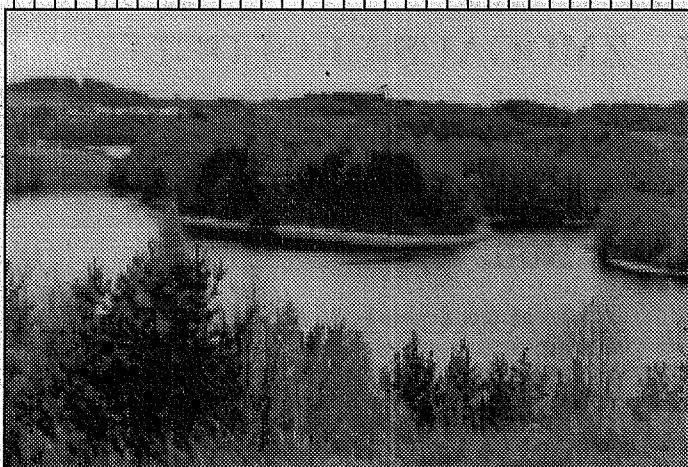

AUKŠTATIJOΣ NACIONALINIO PARKO LEIDINYS

LADAKALNIS

2 (48)

1995 balandis - birzelis

Šiame numeryje:

**Kaip toliau gyvens sengirė? Himnas voratinkliui.
Kuo maitinosi Adomas?.. ir kryžiažodis laisvalaikiui**

Turinys

1.	D. Savickaitė	ANP kronika	3 psl.
2.	B.Šablevičius	Dieniniai drugiai	5 psl.
3.	VERTA ŽINOTI		
	M. Grinšteinė	Kaip ūkininkauti	
		Gaujos nacionaliniame parke	7 psl.
4.	VOLUNGĖ		
		A. Čeponio, D. Savickaitės, D. Fabijonavičiūtės lyrika	8 psl.
5.	TAI IDOMU		
		Himnas voratinkliui	10 psl.
6.	ETNOGRAFIJA		
		Pasakoja Palūšės gyventojai	11 psl.
7.	ŽMOGAUS EKOLOGIJA		
		A. Perepelycinas Kuo maitinosi Adomas?	11 psl.
8.	BROLIO PRANCIŠKAUS PASTOGĖJE		
	R. Rudzytis	Grožis visiems	12 psl.
9.	ŽMOGAUS EKOLOGIJA		
	E. Gonikman	Spalvų spekstro dovanos	13 psl.
10.	Kryžiažodis.	Sudarė S. Rasalas	15 psl.
11.	Turizmo ir rekreacijos centras		
		kviečia apsilankyti visus	16 psl.

Leidėjas neatsako už autorių nuomones

ANP KRONIKA

Pirmasis 1995-ųjų pusmetis eina į pabaigą. Šiame antrojo ketvirčio numeryje norėčiau apžvelgti stambesnius renginius, vykusius Aukštaitijos nacionaliniame parke iki šio numerio atidavimo spaudai.

Naujuosis metus ANP kolektyvas pasitiko tradicine kolektyvo švente.

Sausio -6-ąja dieną - per Tris karalius nenuilstanti ANP darbuotoja kasininkė O. Visockienė organizavo šios gražios šventės paminėjimą. Šventė vyko turizmo ir rekreacijos centro valgyklos salėje. Nors salė ir nekūrenama, buvo labai smagu, jauku ir miela.

Dalyvius - Palūšės kaimo gyventojus, išeivius iš šio kaimo, ANP darbuotojus aplankė trys karaliai. Visą vakarą svečius linksmino K. Makauskas ir Ž. Bulavas.

Gamtos apsaugos srityje dirbančius žmones sausio 13 d. būrin sukvietė rezervato problemos. Garbinga komisija, susidedanti iš MŪM miško darbų skyriaus viršininko S. Žebrausko, ANP vyresniojo mokslinio bendradarbio B. Šablevičiaus, Seimo gamtos apsaugos komiteto patarejo D. Lygio, Miškų tyrimo instituto direktoriaus S. Karazijos, Botanikos instituto direktoriaus R. Pakalnio, MŪM Sanitarinės miškų apsaugos stoties viršininko Z. Milišausko, MŪM vyr. inžinieriaus miško apsaugai J. Aukštaičio, Miškų instituto vyr. mokslinio bendradarbio R. Gabrilavičiaus, Miškų instituto skyrius vedėjo J. Danusevičiaus, AAM vyr. miškininko Z. Venskaus, ANP direktoriaus A. Panavo, ANP vyr. miškininko V. Šakalio, ANP Vaišniūnu g-jos girininko A. Aškelėno, apsvarstė

Ažvinčių sengirės rezervato būklę ir tolesnius tvarkymo klausimus. ANP direktorius A. Panavas informavo komisija, kad paskutiniaisiais metais pastebėtas spartus eglynų džiuvimas Parko rezervatiname miške. Parko vadovas norėjo, kad mokslo specialistai ivertintų rezervatinio miško būklę, pareikštų savo nuomonę ir suformuluotų išvadas dėl tolesnės sengirės priežiūros. Rezervata sudaro 626 ha miško plotas. Bendras išdžiūvusių eglynų plotas yra apie 20 ha. Pasitarus buvo fiksuotos tokios išvados ir pasiūlymai (kadangi ši problema įdomi ir Žaliųjų judėjimui, ir miško myletojams, pateikiame pilną teksta).

1. Šiame amžiuje Ažvinčių sengirė be žymesnės ūkinės veiklos formavosi apie 50 metų, o paskutinius 20 metų

čia nevyko jokia ūkinė veikla. Faktiškas medynų amžius vietomis siekia 200 m. Todėl sengirės gamtinis kompleksas yra svarbus mokslo požiūriu.

2. Išvirtę ir išdžiūvę medžiai sengirėje - tai natūralūs procesai, vyksta medynų kaita. Eglynų džiuvimo židiniai dabar sudaro apie 20 ha - 3% sengirės. Antrinė eglynų džiuvimo priežastis yra liemenų kenkėjai, tačiau salygas jiems gyventi sudarė paskutinių 3 metų sausros, karščiai, štorminiai vėjai. Yra pažeistos eglių šaknys, sutrikdyta medžių imuninė sistema, jie tapo neatsparūs kenkėjams. Eglynų džiuvimas - tai visos Lietuvos ir Europos problema.

3. Džiuvimo procesas rezervatiname miške nesusijes su tiesiogine žmogaus veikla, nors aplinkinių žemiu melioracija prie miško (buv. Šedriškės kolūkyje) gali turėti įtakos Gervėčių raisto sausėjimui. Netiesioginis žmogaus veiklos poveikis gali būti per rūgščius lietus, padidintą radiacinių fona, oro užterštumą, kanopinių žvérių (briedžių ir elnių) neigiamą įtaką ir pan.

4. Sukonkretinti rezervatinio miško tikslus ir uždavinius. Tuo tikslu paruošti ANP rezervatinės zonas nuostatus, pateikti juos tvirtinti MŪ ir AA ministerijoms.

5. 1995 m. gegužės mėn. atlkti pirmius tyrimus, nustatant, ar liemenų kenkėjai plinta toliau, ar jų plitimą silpsta. Po tyrimų sukurti "Ažvinčių rezervatinio miško tyrimų programą", apimančią augalų bendrijų būklės ivertinimą ir jos prognozes ateičiai, tame tarpe ir Gervėčių raistui.

6. Tyrimų programą turėtų sukurti MŪM, Miškų institutas, Botanikos institutas ir AAM. Darbo koordinatorius - Miškų institutas. Botanikos institutas sutinka dalyvauti programoje, tiriant augalų bendrijų būklę ir jas prognozuoti.

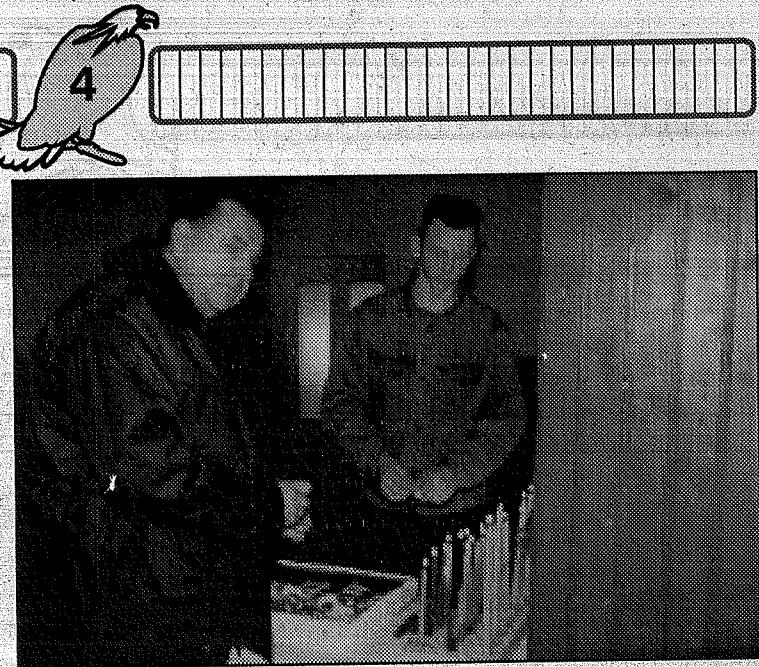
Vasarį pradžioje baigėsi vaikų gamto-sauginės, turinės idėjos plakato konkursas. Šio konkurso tikslas - pasisemti idėjų ANP informacinių standų ruošimui. Piniginėmis 25 Lt premijomis buvo apdovanoti 6 įvairiu Ignalinos rajono mokyklų moksleiviai.

Per Užgavėnes ANP darbuotojai rinkosi prie laužo, sukrauto Palūšės poilsiauvietėje. Labai gražiai pasipuošusios žiemos iš parko varyti atėjo mažosios viešnios - Vitalija ir Raimonda Papukaitės, Justina Sakalauskaitė. Žmonių buvo nelabai daug, bet ar laužo liepsna, ar rajono etnokultūros centro darbuotojų vedami žaidimai visus išjudino. Labai džiaugėmės, kad palūšietis Juozas Dieninis mūsų kulkų ratą papuošė. ANP renginių organizatorė svečiams paruošė įvairių rungčių, pasiūlė kojukais pasivaikščioti. Sekančią dieną į Užgavėnes kvietė ir turizmo ir rekreacijos centro darbuotojai, ir Minčiagirio girininkija. Turizmo ir rekreacijos centro salytyje I. Čeponienė pradžiai visus vandeniu "pašventino", vėliau ir dar besispardančios žiemos paberto sniego kolegų nugaroms nepagailėjo. Nuo žaidimų žaidimelių svečiai dar ilgai "girgždėjo", šventė lydėjo Z. Gruzdžio muzikavimas. Visi skanavo įvairiausių blynų ir blynelių, moterys lig šiolei apie blynų torta šneka. Minčiagirio girininkijos girininkė J. Kriugiškytė visus žiemos lydėtojus sukvetė prie Bukos upės netoli Vyžių. Cia ateinanti pavasari gausios vaišės pasitiko - ir blynai, ir šašlykai, ir visokie kitokie gardėsiai. Šiaudinė Morė, laužas puošmena - susirinkę kaimo žmonės, nuostabios vietinių gyventojų dainos, žaidimai. Beveik visuose ANP kaimuose - kur triukšmingiau, kur turtungiau, bet buvo atkelti vartai pavasariui.

Kovo 29-ąja Parkas minėjo savo 21-ąsias ikūrimo metines. Minėjime dalyvavo Palūšės bažnyčios kunigas A. Ulickas, Vidiškių mokyklos direktorius E. Leškevičius, susirinkusiems darbuotojams kalbėjo direktorius A. Panavas, parko veteranai. Ant didžiulio torto žvakes uždegė jauniausias ANP darbuotojas R. Lukashavičius ir vyriausias miškininkas V. Igaunis.

Balandžio viduryje parkas minėjo Miško dieną. ANP turizmo ir rekreacijos centre vyko darbuotojų talka, mišką sodino miškininkai ir Vidiškių mokyklos moksleiviai. Po darbo talkininkai pasveikino miškininkus, kepė lauže bulves, šoko.

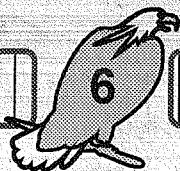
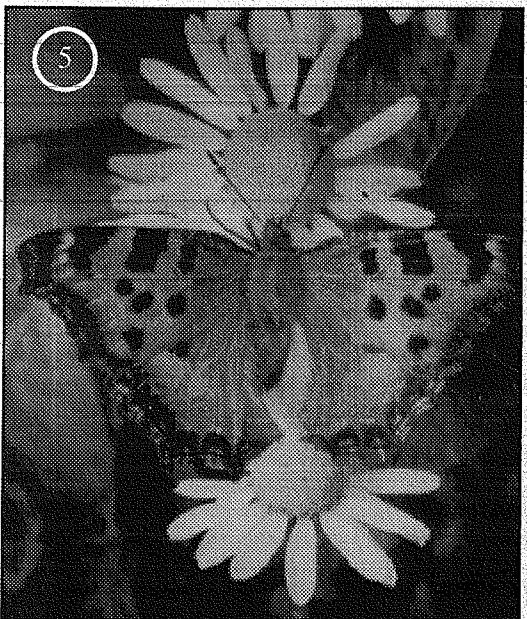
Balandžio 22-ąja vyko didžiulė šventė - "Dainuokit Vyuriai". Šventę organizavo Ignalinos estrados studija ir ANP. Konkursinei programai reikėjo pateikti dvi dainas - viena iš

ju turėjo būti savos kūrybos ir pasakoti apie mūsų krašto istoriją, groži, žmones. ANP administracija šiuo renginiu siekė, kad būtų sukurta dainų apie ANP, norėjo, kad parko gyventojams tos dainos būtų artimos, kad jos būtų placiai dainuojamos. Konkurse dalyvavo visų triju į parko teritorija ieinančiu rajonu bei Visagino miesto atstovai. Vertinamas buvo tekstas, muzyka, kūrinio pateikimas. Visi dalyviai apdovanoti atminimo dovanomis. Šiame konkurse pirmą kartą oficialiai buvo pristatytais ANP kaimo dainos ansamblis "Vyuriai". Didžioji dalis dainininkų palūšiečiai, žaismingai save vadinantys "Palūšės jaunimu" ir pabrėžiantys - pensinio amžiaus. Ansamblui vadovauja I. Ribokienė.

su admirolais). Daugiaspalve vanesą (žr. 5 nuotr.) teko aptikti vos vieną kartą. Svoginos upės šlaite, Vaišniūnuose 1984 m. Karptytunė (žr. 6 nuotr.) reta. Paprastai per sezoną tenka pamatyti vos keliose vietose. Krenta į akis tai, kad šis drugys parke skraido ir erdviose pievose, ir pušynuose, ir net glaudžiuose eglynuose, kur du miško arbai. Tokiose vietose paprastai būna labai maža erdvės. Mažasis dilgėlinukas (žr. 7 nuotr.) gausus tik nuo rugpjūčio pradžios. Jo būna pilna mišrių miškų aikštelių ir ypač pakelėse, ant kelių. (Idomu, kad vakarų Lietuvoje jis retas). Savita drugių grupė, vadinama šaškytėmis ir perlinukais. Savo išvaizda tarpusavyje jie labai panašūs: oranžiniai sparnai gausiai taškuoti juodomis démémis. Natūroje nepatyrusi akis gali atpažinti vos 3-4 rūsies. Didysis ir sidabrinis

perlinukai parke labai dažni. Jų yra kiekvienoje miško aikšteliėje ir pievoje. Tuo tarpu retas miškapievis perlinukas (žr. 8 nuotr.) rastas Vyžių kaimo pievose. Ten galėtų būti miškais izoliuota šiu retų drugių populiacija. Ir paprastaja šaškytė teko sugauti tik Mikalynės sauspievėse ir Vyžių kaimo erdviose laukuose. P. Ivinskis parke rado smiltyninę šaškytę, kuri dar labiau išsiaure jau nebeaptinkama.

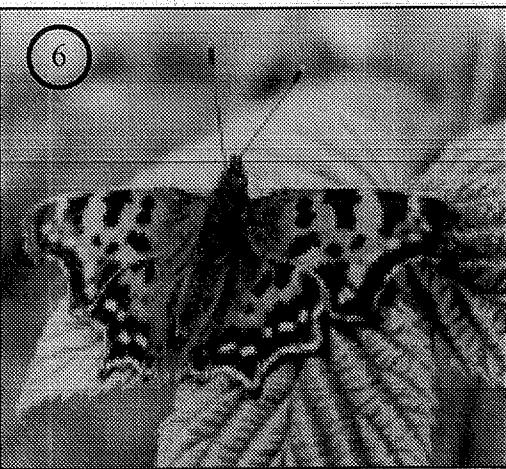
Seima Mėlynukai - Lycaenidae. Smulkūs, kartais vidutinio dydžio drugiai. Jų spalva - mėlyna, ruda, oranžinė. Vienos rūšies drugiai yra žali. Patinai ir patelės turi skirtinges

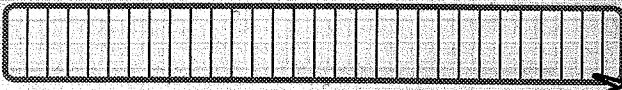

spalvas. Tai labai gausi grupė, parke rasta 17 rūsių. Beržinis zefyras sugautas prie Kiškių kaimo (Lūšių ežero krantas). Tai vienintelis egzempliorius iš parko teritorijos. Jis retas ir Lietuvos mastu. Todėl nustebino jo pasiodymas Ignalinos mieste. Drugys buvo nutūpes tiesiog ant šaligatvio (1994. 8. 13). Ažuolinis zefyras surastas Ginučių ažuolyne (P. Ivinskis) - labai retas drugys parke. Vienas individuas buvo iden-

tifikuotas kaip guobinis uodeguonis, rastas prie Ginučiu 1994.8.16. Tai itin svarbu, nes, pasak prof. R. Kazlausko, Lietuvoje téra žinomas 4 šios rūšies radimo vietas. Ginučiai-penktoji radimvietė! Žalsvasis varinukas - dažnas visuose parko miškuose ir ypač Krakežeriu auks-tapelkėje. Tai vienintelis žalias mūsų drugys. Trijų rūsių mėlynukai yra oranžiniai. Ugninis auksinukas ir mažasis auksinukas labai dažni-jie sudaro pagrindinę ugninukų "mase". Tamsusis ir žvilgantis auksinukai reti. Jie rasti Ginučiu ažuolyne, Almajos ežero pakraštyje, Kiaunos upės pievose ir Ažvinčių girioje buvusioje sodyboje. Beje, dr. P. Ivinskis ANP yra sugavęs labai retą Lietuvioje žalsvajį melsvį ir apyretą Čiobrelinių auksinuką. Mėlynukų tarpe parke rasta ir daugiau rūsių, kurios yra retos Respublikos mastu. Tai pelkinis melsvys, pagautas Kiaunos upės slėnio pievoose, šalia Labanoro girių krašto, ir žydraakis melsvys, registruotas vieną kartą Lūšių ir Šakarvų ežerų sandūroje 1994 m.

Seimoje dar yra specifinė drugių grupė - storagalviai. Viršutinius sparnus jie laiko pakeltus, o apatinius pusiau nuleistus. Tai maži drugiai. Parke rasti gelsvieji (labai dažni, ypač liepos mén.) ir geltonieji storagalviai. Šie yra apyrečiai.

2 lentelė. ANP DIENINIAI DRUGIAI
 LR - labai retas, R - retas, AR - apyretis, D - dažnas, LD - labai dažnas.

Šeima, rūšis	Dažnumas parke	Dažnumas Lietuvoje
SKLANDŪNAI		
1. Machaonas	AR	R
BALTUKAI		
2. Kopūstinis baltukas	LD	LD
3. Ropinis baltukas	LD	LD
4. Griežtinis baltukas	LD	LD
5. Aušrelė	AR	AR
6. Garstyčė	D	LD
7. Citrinukas	LD	LD
8. Dirvinis gelsvys	R	AR
9. Pelkinis gelsvys	LR	R
SATYRAI		
10. Šilinė erebija	R	AR
11. Pušyninis satyras	D	D
12. Juodasis satyras	R	AR
13. Tamsusis satyras	D	D
14. Rudasis satyras	AR	AR
15. Papr. jautakis satyras	D	D
16. Tamsusis satyriukas	AR	R
17. Gelsvasis satyriukas	LD	D
PLEŠTEKĖS		
18. Kilnioji vaiva	R	LR
19. Puošnioji vaiva	R	R
20. Mažasis juodmargis	AR	AR
21. Didysis juodmargis	AR	R
22. Admirolas	D	D
23. Usniniukas	R	LR
24. Dilgelinukas	D	D
25. Spungė	D	LD
26. Daugiaspalvė vanesa	LR	AR
27. Šeirys	LD	LD
28. Karpytūnė	AR	D
29. Mažasis dilgelinukas	AR	AR
30. Paprastoji šaškytė	LR	AR
31. Smiltininė šaškytė	R	AR
32. Pušiniinis perlulinukas	R	D
33. Juodasis perlulinukas	AR	D
34. Didysis perlulinukas	LD	LD
35. Rausvasis perlulinukas	R	AR
36. Gelsvasis perlulinukas	AR	AR
37. Miškapievis perlulinukas	R	AR
38. Sidabrinis perlulinukas	D	D
MĖLYNUKAI		
39. Ažuolinis zefyras	LR	R
40. Beržinis zefyras	LR	R
41. Guobinis uodeguonis	LR	LR
42. Žalsvasis varinukas	D	D
43. Čiobrelinis auksinukas	AR	AR
44. Ugninius auksinukas	D	D
45. Tamsusis auksinukas	AR	AR
46. Mažasis auksinukas	D	D
47. Žviltantysis auksinukas	AR	AR
48. Žydrasis melsvys	R	AR
49. Žalsvasis melsvys	LR	LR
50. Pušiniinis melsvys	AR	D
51. Juodatauskis melsvys	AR	D
52. Žydraakis melsvys	LR	R
53. Akuotasis melsvys	D	LD
54. Pelkinis melsvys	LR	LR
55. Dirvinis melsvys	D	D
HESPERIJOS		
56. Gelsvasis storgalvis	D	D
57. Geltonasis storgalvis	R	R

Gamtos mokslo daktaras B. Šablevičius

Nuotraukos autorius

verta žinoti

Kaip ūkininkauti Gaujos nacionaliniame parke

Nors įstatymas dėl ypatingai saugomų gamtinėj teritorijų Latvijoje priimtas jau 1993 m., žemės reformos eigoje ne vieną kartą kilo konfliktai dėl grąžintinos žemės savininkams Gaujos nacionalinio parko teritorijoje. Valsčiaus taryba rastuose, atstatančiuose nuosavybę, ne visuomet nurodydavo, kad grąžinamos žemės jėina į GNP teritoriją, ko pasėkoje žemės knygos darbuotojai neturėjo galimybės užfiksuoti apribojimus, taikomus naujodant šią žemę.

Rygos rajono konsultacinė taryba viena savo išvažiuojamajį posėdį Siguldoje paskyrė Gaujos nacionalinio parko apsaugos ir naudojimo problemoms spresti. Rajono konsultacinė taryba nutarė kvieсти žemės komisijas ir valsčių bei miestų savivaldybes, esančias GNP teritorijoje, savo veikloje laikytis reikalavimo, kad paraleliai su sprendimu perduoti žemę naudojimui ar privatizavimui būtų sudaromas sutartys su naudotoju ar žemės savininku ir valstybine aplinkos apsaugos institucija (konkrečiu atveju GNP). Taip pat būtina atsiminti, kad valstybė turi pirmenybę įsigyti žemę saugomose teritorijose. Žemės savininkas privalo informuoti valstybinę aplinkos apsaugos instituciją, jei pageidauja parduoti žemę.

GNP architektas Janis Kruminiš pasakojo, kad yra labai daug pageidaujančių atidaryti kavines prie Turaido pilies ir Gutmano olos bei kitose vaizdingose vietose, kurias reikia ypatingai saugoti. Pakelėse daug istorijos ir gamtos paminklų, bet ir čia stengiasi įsikurti benzino kolonelių šeimininkai. Faktai byloja, kad valsčių tarybos tvirtina sprendimus, suteikiančius teisę statyti GNP teritorijoje, nors tokiu atveju būtinės valstybinės ekologinės ekspertizės sprendimas.

Krimuldko valsčiaus žemės komisijos pirmininkas Gunar Grindbergs neneigia, kad valsčiaus taryba jaučianti pinigų stygį, yra suinteresuota plėsti gamybą. Nuo to priklauso piniginės storis. Bet galima pateikti ir kitą pavyzdį - kuomet Krimuldko valsčiaus taryba nusprendė negražinti žemės savininkui rezervatinėje zonoje, rajoninė žemės taryba pateikė savo kolekciją.

Manau, kad valsčių, kurių teritorijoje yra saugomų objektų, turinčių savo valdymo institucijas, žemės (Nukelta į 10 psl.)

VOLUNGET

Kai sėdi tu vienas

*Kai širdis nerami
Kai žvilgsniu griauni sienas
Kai savęs nejauti.*

*Kai mirti jau norisi
Kai graužia akis
Kai lauke blogas oras
Kai ašarą braukia mintis.*

*Kai smerki tu draugus
Kai dangus neramus
Kai kramtai vis nagus
Klaus, kas gi čia bus.*

*Tuomet bük stiprus
Ir stovėk už draugus
Nors tas kryžius sunkus
Visuomet bük ramus.*

Artūras Čeponis

Ką reiškia svetur gyventi

*Tu nežinai
Niekada savo namų
Tu neturi
Viskas aplink laikina atrodo
Laikinas stogas virš tavo
galvos
Laikinas šaukštasis, kuriuo tu
valgai
Laikinas guolis, kuriame tu
miegi
Laikini supa tavę -
namiškiai
Pastovaus nieko nėra
aplinkui
Amžino nieko nėra aplinkui*

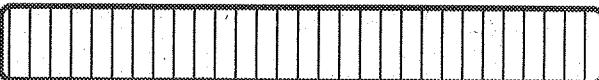
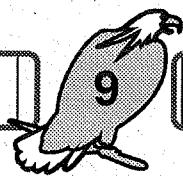
Artūras Čeponis

Ko tu lauki medžių paušy?

*Šitoks karštis - juk nieks neateis.
Ir tu ašarų tu nepaslėpsi
Bet tai nieko - viskas praeis...*

Artūras Čeponis

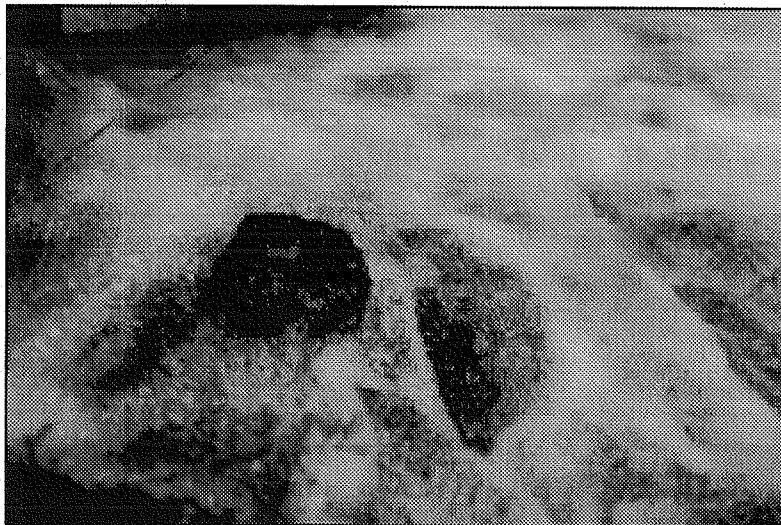

Matymas

*Žiūri į Lietuvą?
Šviesos užlūžęs spindulys prabėgo pieva,
Apkabino medį,
Atsirėmė į gandro kleketavimą kažkur
aukštai...
O!.. Štai marių kiaukutas prarézė koją..
Kraujas... nebéra... nenoriu... skauda...
Žiūri į Lietuvą?
O, koks kamienas - medžio didingumas,
Šlovė augimo!
O, koks ošimas jo šakų keistai gruoblėtų
Ir begal galingų!
Koks sugebėjimas nenusilenkti vėtrai!
O aš to medžio sekla išleidusi šaknis
Ir auganti,
Gležnais lapeliais dievo paskirtoj man
vietoj*

*Tęsiu tave,
Ginu tave.*

D. SAVICKAITĖ

Jš pavasarinio gyvenimo tarpsnio...

Ištisinė laukimo nuotaika. Kažkokio tyro ir tylaus džiaugsmo. Nusibodo triukšmas, kažkoks beviltiškas kažko "darymas" - kad tik neliktu laiko sau. Tuoj ims atrodyti, kad man visai nereikia žmonių. Ko gero, žmogus tikrai gyvena vienas. Bëndravimas reikalingas tiek, kiek jis turi patenkinti savą poreikių globai, kad pajustum savo gerumą ar piliumą, menkystę ir visą taip vadinančią "žmogiškųjų" jausmų gamą. Bet juk tai reikalinga tam, kad turētum ką gromuliuoti paskui. O kas tas tyras ir tylus džiaugsmas?

Žmonės verkia tuomet, kai jiems gaila savęs. Kas baisiausia - tai yra ir per laidotuves. Idomu, kad net neartimą žmogų laidojant imi verkti, - gal numatai pasikeitimus santykiuose su mirusiojo artimaisiais?..

Metai bëga. Romantikos vis mažiau. Jau esitik paprastas save pražudęs žmogus. Ganetiniai įdomus savo paradoksaus. Kodėl tu reikalauji žmones įvardinti asmeninę nepriklausomybę per šalia esančio neigimą? Kad išskeltų tave, kad sukurtų tave... - suprantantį ir atleidžiantį. Kad tavo sugebėjimą klausyti išaukštintų iki negalumo, ar kad klausydamas apie kitus pateisintum save - nesugebantį būti jausme, taip ne turéti, o būti jausme? O gal mes visi tokie?..

Daiva FABIJONA VIČIŪTĖ

Kaip ūkininkauti Gaujos nacionaliniame parke

(Atkelta iš 7 psl.)

komisijos darbe turi dalyvauti ir šiu institucijų atstovai. Tokiu atveju konfliktinės situacijos neperaugi į ginčus ir bus sutvarkomos pirmynėje stadijoje. Jei savivaldybė jau yra priėmusi klaudingą nutarimą, jo galiojimą gali sustabdyti tik Aplinkos apsaugos ir regioninio vystymo ministerija, o sprendimą pakeisti gali tik teismas. Šio žingsnio nereiktų bijoti - galvoja rajono konsultacinės komisijos pirmininkas Janis Ruško - teismo procesai parodo įstatymų trūkumus, atkreipia į juos dėmesį, priverčia galvoti apie pakeitimus kodekse.

Konsultacinės tarybos posėdyje buvo nuspresta prašyti Seimo ir Ministrų kabineto savo darbuose, liečiančiuose mokesčius dėl nekilnojamo turto bei

savivaldybių finansinių ištaklių sulyginimo, pateikti mechanizmą dėl papildomų dotacijų skyrimo savivaldybėms, kurių teritorijoje nuosavybė tvarkoma atsižvelgiant į griežtas aplinkos apsaugos taisykles, nes tai sudaro papildomus sunkumus, ir todėl jų savininkai gali pretenduoti į lengvatinių apmokėstinių. Komisijos priimtame protokole Gaujos nacionaliniam parkui rekomenduojama šioje teritorijoje gyvenančius gyventojus, valsčių ir miestų tarybas supažindinti su normatyviniais aktais, liečiančiais gyvenimą parko teritorijoje. Tai galima pateikti atskirų brošiūrų pavidalu. Reikytų pridurti, kad prieitų metų pabaigoje išėjo ir pirmasis "NPG vestis" laikraščio numeris.

Tolesnio bendradarbiavimo metu bus patikslintos valsčių, miestų ir rajonų savivaldybių teisės ir pareigos kontroliuojant GNP apsaugos ir naudojimo taisyklį vykdymą. Miško tarnyba planuoja paruošti GNP gamtos apsaugos planą.

M. GRINŠTEINĖ

Tai idomu

Himnas voratinkliui

Voratinklis sudarytas iš ypatingos medžiagos-fibroino. Jis netirpsta vandenye, yra labai tvarus. Voratinklius naudoja ne tik vorai, bet ir kai kurie kiti gyvūnai, žmonės.

Kam reikalingi voratinkliai? I tai jums atsakys kiekvienas mokinys- kad vorai gaudytų vabzdžius ir jais maitintuosi. Tik tai ir žino didžioji dauguma žmonių.

Gyvenime vorų produkcija vartojama daug įvairiau. Pasirodo, kad vorai valgo savo tinklus. Jie taip palaiko savo proteino atsargas, kurias vėl sunaudoja voratinkliams. I voratinklių patenka ne vien vabzdžiai, bet ir žiedadulkės. Tuo taip pat maitinasi vorai. Paprastai vorai ramiai laukia, kol į jų tinklus pateks grobis. Bet yra ir tokiai, kurie patys ant savo aukos užmeta tinklą, dar kiti "paruošia" vieną siūlą su lipniu kamuolėliu apacijoje - jį ir užmeta ant užsižiopsojusio drugio.

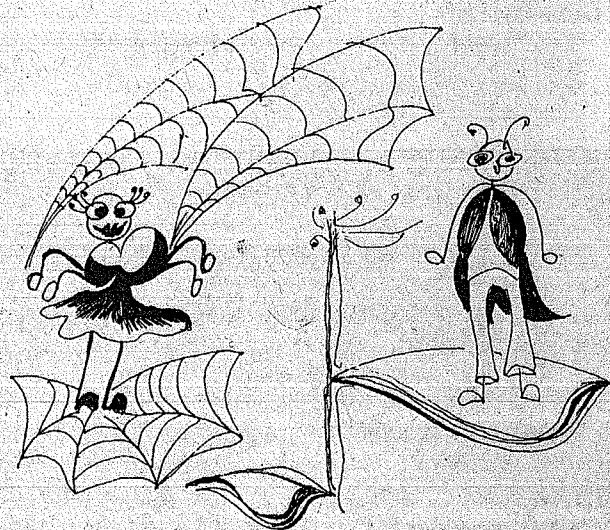
Vorų gyvenimą tyrinėjantys mokslininkai-ahranologai jau seniai pastebėjo ir tokį dalyką: dauguma vorų judėdami tempia siūlą paskui save. Jums turbūt teko matyti, kaip sutrikdytas voras staigiai dingsta. Po kurio laiko voras vėl bus savo vietoje. Jis pakyla savo "saugumo" siūlu, kuriuo ir buvo nusileidęs bėgdamas nuo jūsų.

Savo "šilką" jie naudoja ir skraidymui. Pakiles į aukštęsnę vietą, mažas vorelis pagamina daug voratinklio, o jį pagaves vėjas nuneša už daugelio kilometrų. Tokius "skraidiuolius" aptikdavo net 3 kilometrų aukštyje, surasdavo net už 300 km nuo jūros kranto!

Voratinklis vorui ir maskuotė, ir ryšių bei savigynos priemonė, o kai kurioms rūšims "iranga" oro temperatūrai ir drėgmėi matuoti. Vandenis voras iš voratinklio pasidaro naro kostiumą, iš jo "statomi" vaikų kambariai.

Išausti voratinklių-sunkus darbas, todėl reikia apsižiūrėti, kad pralekiantis paukštis nenubrauktu jo sparnu. Ilgą laiką entomologams buvo nesuprantamas kai kurių vorų rūšių elgesys. Regis, kuo mažiau pastebimas voratinklis, tuo daugiau vabzdžių į jį palkius. Bet tyrinėtojai pastebėjo ryškius, gerai į akį krentančius sustorėjimus kai kuriose voratinklio vietose.

Kornelio instituto (JAV) mokslininkai nustatė, kad tokiu būdu vorai duoda ženkľą paukščiams idant šie laiku pastebėtų kliūti ir ją aplenkšt. Šiuos ženklos pastebi ir kai kurie drugiai

bei kiti stambūs vabzdžiai. Mokslininkams teko stebeti, kaip staigiai drugai keisdaivo skridimo kryptį būtent prieš tokius voratinklius. Matomai vorui naudingiau netekti "eilinio" patiekalo nei iš naujo megzti tinklus.

Kai kurie paukščiai, statydami lizdus, naudoja voratinklius. Daugelyje šalių voratinklių vadina "sparnuotųjų architektų cementu". Pasirodo, kad net žmonės naudoja voratinklį. Jau senovės graikai dėdavo voratinklius ant žaizdos, kas sustabdytu kraują. Nuo senovės jis naudojamas geodezijos ir astronomijos prietaisų įrangai. Kartais iš vorų "šilko" buvo gaminamos madingos kepuraitės, krepšeliai, kojines ir pirstinės moterims.

Tai nebuvo plačiai pripažinta, nes voro siūlas itin plonas. Ir voratinklio medžiagos paruošimui reikia galybės vorų, o kad išsausti audinį vienai suklelei, reikia 5000 didelių vorų pagalbos. Bet ir šiandien kai kuriuose Indonezijos rajonuose iš voratinklio daromos priemonės žuvims gaudyti.

Patiems vorams tai idealiausia medžiaga įvairių tikslų igvendinimui. Voratinklio evoliucija leido jiems žemėje išsilaikti apie 300 milijonus metų. Vorai gyvena visur. Pasaulyje suskaičiuota apie 27000 jų rūšių! Jų ilgaamžiškumas ir paplitimas rodo, kad jie čia sugebėjo gerai išskurti ir, matyt, ilgam.

Pasakoja Palūšės gyventojai

**Pasakoja Janina Zielaitė-Dieninienė, gim. Pagavės k. 1929 m.
ir Juozas Dieninis, gim. Palūšės k. 1927 m.**

Velykoms pradėdavo ruoštis paskutinė savaitė. Pirmiausia iš namų išnešdavo išvédinti patalus, vėliau tvarkydavo kambarius. „Su asiu ščerais“ trindavo sienas, lubų balkius, kol pabaldavo. Asūklį (asiu) prisirinkdavo miške, o muilą skalbimui išsivirdavo iš „žalio akmenėlio“. Kadangi tuomet Palūšeje buvo net septynios žydi laikomos karčemos, tai „akmenėlius“ pirkdavo ten. Paskui kalkémis balindavo krosnis, iššluodavo kiemą.

Seštadienį iš ryto eidavo į mišias. Iš bažnyčios parsinešdavo švesto vandens ir ugnies. Nešdavosi ir degtukus. Tais degtukais vakare įkurdavo pirtį, jais naudodavosi visą Velykų dieną, o likusius sudegindavo kitą dieną. Anksčiau ugnį vaikai atsinešdavo pririnktose nuo medžių kempinėse. Ją įdegdavo ugnyje prie šventoriaus ir sukdami aplink galvą ant „drato“ eidavo namo.

Pyragus kepdavo ryte. Jeigu vaikai norėdavo pyrago, tai kepėja, šeimininkė jiems atsakydavo: „Jei paliesi - Velykų dieną pa kašiku sédési“. Paskui virdavo kiaulieną kopūstuose, o trečias patiekalas būdavo lakštiniai pienė.

Velykų ryta eidavo į mišias, o po jų labai skubėdavo namo „atsigavėti kiaušiniai“.

Sugrižę iš bažnyčios, sudėdavo į vieną vietą kokias penkias ar daugiau rugių varpų, jas surišdavo ir, eidami per visas trobas, šia šluotele šlakstdavo švestą vandenį, taip šventindami. Atėję prie stalo, persižegnodavo ir atsigavėdavo kiaušiniu. Kiaušinius dažydavo svogūnų lukštais, jų nemargindavo. Antroj dienoj visi eidavo pasveikinti giminės ir artimuosius. Vaikai ridinėdavo kiaušinius, o vyrai iš kiaušinių lošdavo „krūgavoj“.

Po savaitės būdavo „velykėlas“. Dažydavo kiaušinius, juos mušdavo. Vakare jaunimas rinkdavosi šokti. Šokdavo polkas, valsus, fakstrotą, tango, šliafoką, eidavo ratelių.

* * *

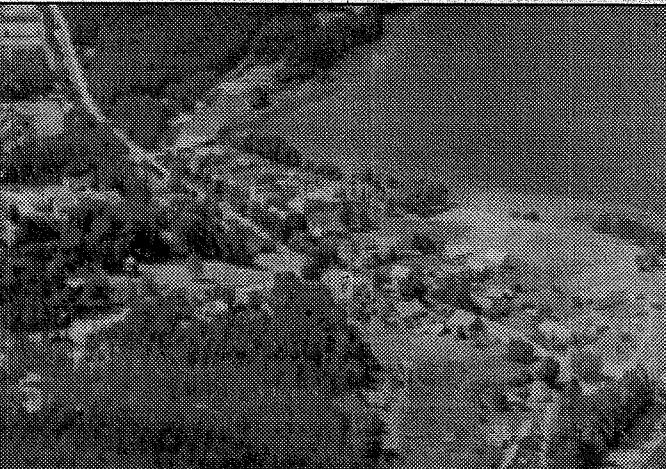
Užraše ANP etnografas Ž. BULAVAS

**Pasakoja Genovaitė Kiselytė,
gim. Palūšės k. 1911 m.**

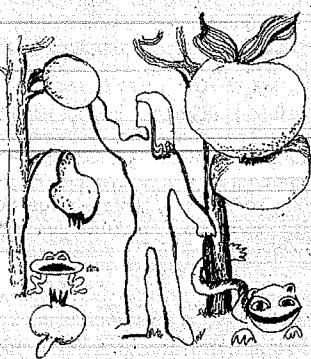
Apie Palūšės kelią. Per Palūšę bėga kelias iš Kaltanėnų į Ignaliną. Lūšio ežero įlankos gale kelias kyla į kalną. Prieš Pirmajį pasaulinį karą tai buvo paprastas smėlio keliukas. Kaimo gyventojai juo važiuodavo įdirbtį žemės, kuri buvo čia pat - ant kalno. Dabar čia auga miškas. Kai būdavo sausa ir šilta - vežimai klimpdavo smėlyje, o kai lydavo - vežimai iš viso neužvažiuodavo į kalną. Atėjus pirmam pasauliniam karui, vokiečiai iškrito Didžiamiški (ant kalno dirbamuoose laukuose augantį mišką), o rastus suguldė skersai kelio ir pritaikė savo reikmę.

Lenkmečių kelias jau buvo nebetinkamas naudoti, nes rastai greitai supuvo. Lenkai kelią išgrindė akmenimis - taip vadinančiu bruku. Brukas išsilaike labai ilgai - net iki pokario. Moksleiviai jį apsodino liepomis (nuo ežero pusės). Galų gale ant kelio buvo užpiltas asfaltas, bet vis tiek šis kelias į kalną liko toks pat įdomus, kaip ir anksčiau.

Užraše etnografas Ž. BULOVAS

ŽMOGAUS EKOLOGIJA

Šiuo metu yra galybė racionalaus maitinimosi teorijų. Dažnai girdime ir tokią teoriją, kad žmogus yra grobuonis, medžiojotas. Tai, kad žmogus moka naudotis ginklu ir ugnimi, paaškinama tuo, kad žmogus neturi ilčių ir nagų, o virškinimo sistema neprisitaikiusi prie žalios mėsos.

Norint paminti ietį ar akmenį, įkurti ugnį, reikia turėti gerai išvystytas rankas. Kaip jau žinome, kiekvienas organas vystosi ilgos evoliucijos keliu. Dažnai nėt milijonus metų. Tai kuo gi maitinasi žmogus tuos milijonus metų? Kanopiniai, aisku, nesugaučiam. Gal smulkus gyvūnai - varlės, sraigės, gyvatės, pelės? Bet tokiu atveju negalėsime paaškinti, kodėl žmogus vaikšto stacias. Šie smulkus

Kuo maitinosi Adomas?

gyvūnai vaikšto ant žemės ir nėra jokios būtinybės stotis ant dviejų kojų, kad juos sugautum.

O ką mums gali papasakoti žmogaus virškinamosios sistemos sandara? Dantys pritaikyti pertrinti gana kietą maistą, nedidelis skrandis ir ilgas žarnynas - tai tipiški žolėdžio gyvūno pozymiai. Gali būti, kad žmogus laikas nuo laiko ir sugaudavo kokią varlę (juk ir arklys kartais kanopa užmuša pele), bet pagrindinis prožmogaus maistas - augalinis.

Gal šakniaiavaisiai, žolės? - bet ir vėl kodėl žmogus vaikšto stacias? Antropologai jau daug metų laužo galvas ties šiuo klausimu. Šia tema pasiūlyta daug versijų. Rizikuoju pasiūlyti ir savo versija - žmogus pritaikytas skinti vaisius, augančius 1,5-2 m. aukštyste. Si versija paaškinta ir rankų, galinčių pagriebti ir skinti vaisius, atsiradimą.

Manau, kad mes neapsiriksime galvodami, kad tropiniai vaisiai ir buvo pagrindinis žmogaus maistas.

(Nukelta į 12 psl.)

Kuo maitinosi Adomas?

(Atkelta iš 11 psl.)

O kaip pradėjo valgyti mėsą?

Gali būti, kad priverstinai migruodamas į šiaurę, žmogus prarado išprastą maistą. Tuo metu jis jau turėjo gerai išvystytas rankas. Biologiniai mastais vertinant, perėjimas prie mėsiško maisto vyko labai sparčiai. Visai realu, kad tai tapo ir trumpesnio gyvenimo priežastimi, susidarė daug mutacijų ir sparčiai vystėsi smegenys - atsirado protas!

Mėsos valgymo šalininkai dažnai aiškina, kad būtinis amino rūgtis ir vitaminus mes galime gauti tik su mėsa. Ką reiškia būtinis? Tik tai, kad jie nesintezuojami suaugusio žmogaus organizme. O gál tai vyksta kaip tik todėl, kad žmogus, neteisingai maitindamas, praranda tą funkciją.

Geriausia analogija šiuo atveju - cukrinis diabetas: diabetiko organizmas nesintezuoja insulino, o tai privercia jį pateikti dirbtinai. Taip pat yra žinoma, kad Ramiojo vandenyno salų aborigenai praktiskai nevartoja gyvulinį baltymą (pagrindinis maistas - bananai), "nepakeičiamas" amino rūgtis jų organizmo mikroflora sintezuoja iš ore esančio azoto.

Vyksta aštros diskusijos dėl pieno vartojimo. Visiškai aišku, kad prožmogus pieno negalejo iš niekur gauti, o, reiškia, ir organizmas negalejo prisitaikyti prie jo perdibimo.

O kaip su A. Deriabino rekomendacijomis paniškai bijoti mielių grybelio ir kitų mikroorganizmų, bei siūlančio maistą ilgai termiškai apdoroti? Beždžionės maisto nešildo. Sveikas organizmas turi gausybę gynybinį linijų, neįleidžiančių kenksmingų mikroorganizmus. Pavyzdžiu, skrandžio sultys gali ištrupinti ne tik mikroorganizmus, bet ir vin! Deriabino siūlomas ilgas terminis apdorojimas sunaikina visas naudingas medžias.

Turime pripažinti, kad "prigimtinis" žmogaus maistas - vaisiai. Mūsų sąlygomis galima juos pakeisti artimais savo sudėtimi šakniavaisiais, žolėmis, kruopomis. Kadangi mūsiski pakaitalai nėra tokie vertingi, tai i meniu turi jeiti kuo daugiau augalų rūšių. Viename iš šimto tikrai bus to, ko reikia mūsų organizmui.

Labai svarbus ir kaloringumo klausimas. Nes iš maisto gauta energija vartojama medžiagų apykaitai (apie 1200 kalorių parai) ir kūno temperatūros balanso išlaikymui.

Karštyje šiemis organizmo darbams pilnai užtenka 1200 kalorių. Šalyje maistas turi būti kaloringesnis, kad kompensuotų kūno šilumos atidavimą aplinkai. Šilumos atidavimą gali kompensuoti ir šiltesni apdarai. Manau, kad šaltesnėje temperatūroje ir reikėtų šilčiau rengtis, o ne daugiau valgyti ir virškinimo sistemą apkrauti papildomu darbu.

Daug diskutuota ir dėl atskirų maitinimosi būdų. Jau mokiniai iš savo mokyklinių vadovelių sužino, kad maistas, kuriamas yra daug anglavandeniu, pradedamas išsisavinti jau burnoje, o skrandyje būna ne ilgai, kaip keturių valandas. Baltyminis maistas (mėsa) skyla tik skrandyje ir tame būna apie šešias valandas. Riebalai suvra tik dylikapirstejė žarnoje. Iš čia ir išvada - atskirų rūšių maistą būtina valgyti atskirai!

I klausimą - ar reikia vartoti skysčius valgant - galime atsakyti stebėdami, kaip maitinasi i žmogų panašios beždžionės. Ivaizius mokslininkai teigia, kad skysčių vartoti nereikia. Logika sakė, kad sukramtytas ir seilėmis permaišytas maistas i skrandį patenka pusiau skysčių pavidaus. Vanduo išsiurbia žemutinėje žarnyno dalyje ir ne tik atskiedžia skrandžio sultis, bet ir spartina maisto judėjimą žarnynę. Belieka pridurti, kad žmonės, matę, kaip geria primatai pasidalintų su jais savo išpūdžiai. O ar verta maitintis sistemingai? O gal, kaip dažnai patariama, valgyti, kai to norisi?

Iš vienos pusės - irodyma, kad virškinimo fermentai suaktyvėja išprastu laiku. Iš kitos pusės - virškinimo fermentų aktyvumas turėtų padidėti ir atsiradus alkio jausmu. Greičiausiai maitinimosi režimą reikia sutvarkyti taip, kad iki maisto vartojimo žmogus suspėtu išalkti.

Nereikyt užmiršti ir fiziologo E. Forsgerno darbų. Jis jau 1928 metais irodė, kad pirmoje dienos pusėje išskiria daugiau tulžies, pagreja žarnyno peristaltiką, skrandžio motorinės funkcijos. Iš šito - reikėtų pasitvarkyti taip, kad pirmoje dienos pusėje būtų vartojamas baltyminis, riebus maistas (jei jau būtinai reikia), o vakarais - anglavandenai.

A. PEREPELYCINAS

Svet, 1994 Nr. 1.

BROLIO PRANCISKAUS PASTOGĖJE

GROŽIS DISCIPLINE

Jeigu turi du kepaliukus duonos, parduok vieną ir nusipirk leliją.

Kinų priežodis

Tikra mūsų epochos gėda ir nelaimė yra labai paplitusi "slagerinė" muzika, iki obsurdo vulgarūs kino scenarijai, po meno ženklu vaidinamos antikultūrines pjeses ir operetės, erotinio pobūdžio knygos, kurios taip taikliai tvirkina milijonus mūsų kartos protot. Net daugelis iš geriausių dailininkų ir rašytojų nugrimzta obejingume prieš aukštėniuosius pasaulio principus, prieš sielos nemirtingumą, prieš kvietimą žygardarbiui ir pasiaukojimui. Todėl mūsų epochos pačiu būtiniausiu poreikiu yra visos kultūros dvasinių apvalymas.

Mūsų laikų nelaimė, kad mes atbukinome savęs grožio pajautimą, stengdamiesi viską sumenkinti ir priderinti masių sąmonei. Kaip išsireiškė vienas rašytojas: "Nuostabios pasaulio spalvos žusta!" Jas užgožia prožektorius šviesa. Kaip skausminga gyventi mūsų epochoje. Kaip sunku matyti viską suvienodinančios rankos prisilietus! Estetiniu požiūriu kur kas laimingesnis buvo gamtos žmogus. Jo vaizduotė dar nebuv'o iškreipta. Jo skonis buvo sveikas ir tai, ką jis dirbo, jis dirbo tarsi Dievo akiveizdė. Mes žinome, kad dažnai žmogus pasirodys kaip apsigimes dailininkas. Jo primityvūs dirbiniai dažnai pasireikšdavo nuostabiaisiai šviesos ir formos deriniai. Po visų šali tada skambejo bičių dūžgesys. Jis džiaugdavosi gėlelės grožiu ir išpiado iš savo pirštinių ar užtiesalo rastus, iš puosė savo gyvenamą būstą, jo kūrybinę dvasią pasireikšdavo visur. O jis visą savo gyvenimą paversdavo į giesmę. Kiekvienai jo psichikos būsenai - liedesui, džiaugsmui, netgi pykčiu išudavo savo poetinius ritmus. Tada, aišku, ir emocijos negalejo taip greitai pereiti į pyktį, nes daina nuramina sujaudintą sielą.

Mes turime mokyti iš senovės graikų pamilti grožį. Eladoje menas ir gyvenimas buvo dyniniai. Visi garsūs statiniai ir šventyklos, pagrąžinti dievų ir didvyrių statulomis, visi nesuskaičiuojami kultūrines kūrybos paminklai buvo tikroisiais liaudies auklėtojais grožio pažinime. Vien tik Panteono vaizdas priversdavo užmiršti visas bėdas ir skausmus. Net religija čia pasitarėavo grožio kultui. Tačiau aukščiausiu idealu savo gyvenime graikai laikė grožį,

sujungtą su garbe. Daugelis graikų išminčių ieškojo žmoguje sielos grožio atspindžių.

Šiuolaikiniam žmogui sunku gyventi, sunkus ir skurdus, pilnas chaoso jo gyvenimas dėl to, kad jame nėra grožio, nėra menu erdvės. Netekės meno išorinių formų, jis gyvena ir be vidinės meninės kūrybos: reikalauja iš jo meistriškumo išairiausiuose praktiniuose užsiėmimuose, bet nekielės nereikalauja ir nemoko gyvenimo meistriškumo - mąstymo meno ir dvasiškumo, santuokos meno, draugystės, meilės artimui, apskritai - meno būti geru ir reikalingu žmogui.

Mūsų išprasti grožio "namai" - tai muziejai, operos, teatrai, dvarai ir bažnyčios, nedaugelis gerų knygų ir paveikslų. Be to, jei kas susitinka su menu, tai toli gražu ne kiekvienu dieną, o paprastai tik retai gyvenimo atvejais. Daugelis žmonių priprato padalyti savo gyvenimą į dvis: į šventes ir šiokiadienius. Šventėse jie meldžiasi Dievui, žybsi gėlio atsivaitais; taip darydami, jie skleidžia truputį grožio, tačiau po to vėl užsivelka šiokiadienių pilkumą. Negi pačių sunkiausią kasdienybę, kur statoma mūsų gyvenimo šventykla, neverta apšviesi grožio šviesa? Argi kiekvienas gyvenimo akimirksnis neturi būti paverstas į šventę, kiekvienas darbas ir kiekvienas poilsis - paskirtas veržimuisi į gérį? Grožis turi tapti mūsų kasdieninių rūbų, su kuriuo sedim už stalo, einam į darbą ir į šventykla, o ne prabangos dalykų, kaip buvo iki šiol. Grožis turi tapti kasdieniniu duonu, pašventinta mūsų sielomis, mūsų židinio kuru, langu, per kurį žvelgiam į ateities tolis.

Grožio alkis didelis ir mūsų dienomis. Būtent dabar, kai žmogus netenka savo veido, kada iš vienos pusės jis patys posiduoda masinei psichozei, o iš kitos pusės - iš laiko besieliu mechanizmu, ir kada visas jo gyvenimas tampa mišiotu, bespalviu - "pasaulio alkis grožiu turėtų būti pasotintas". Dabar, dvasinių ir materialinių katastrofų metu, kada mūsų planetą serga nuo beširdiškumo ir mąstymo chaotiškumo, - grožio supratimas turi tapti kamerotonu, kuris sustyguoja pagrindinių sielos tonų į labiau šviesesnį ir pakylėtų sutarimą.

Juk tikras menas taiso žmoniją labiau nei kalėjimai ir sunkios bausmės. Mes neturime pamiršti, kad būtent menas, teisingas gerovės supratimas, patys žmogus, kaip graži siela skatinā fiesos supratimą išsvystymą. Jteigdamis žmogui per grožį humanuskus jausmus, tuo pačiu darome žmogų jautriu kito vargams ir kančioms ir tai gimdo jame norą pašalinti vargų ir kančių priežastis. Tokiu būdu teisingas ir pilnas grožio požinimas gali padėti ne tik dvasinių, bet ir socialinių problemų sprendimę.

Richardas RUDZYTIS

ŽMOGAUS EKOLOGIJA

Spalvų spekto dovanos

Spalvos poveikį jaučiame ne vien regos organais. Ji veikia ir visus kitus jutimo organus.

Spalva gali sukelti malonius prisiminimus, liečiančius laimingiausius jūsų gyvenimo momentus, ir atvirščiai - lygiai kaip ir muzikos garsai. Pojūčiai, susiję su spalva, vadinami spalvinėmis asociacijomis.

Spalvos susidarymas ir įsitvirtinimas mūsų sąmonėje tolygus sąlyginių refleksų susidarymui didžiuosiuose smegenų pusrutuliuose. Kiekvienas spalvą suvokia skirtingai. Tai priklauso tiek nuo pačios spalvos, jos grynumo, ryškumo, dažnumo, tiek ir nuo asmeninių žmogaus savybių. Vienos spalvos erzina, kitos suteikia malonumą - tai apsprendžia mūsų sveikatos stovis, temperamentas. Mégstamos spalvos dominuoja jūsų rūbuose, papuošaluose, interjere.

Psychologai ir psichiatrai sprendžia apie žmogaus sveikatos būklę, pomėgius, protines savybes, charakterį pagal jo mēgstamų spalvų skalę. Ta spalvinė skalė formuoja tautinių tradicijų ir ryšių, temperamento ir lyties pagrindu. Yra net tokia nuomonė, kad mēgstama spalvinė skalė yra įgimta savybė ir turi glaudų ryšį su planetų įtaka individu formavimesi.

Vaikai instinktyviai mēgsta ryškias, grynas spalvas. Nauji atspalviai juos ypc domina. Su amžiumi keičiasi ir mēgstamų spalvų skalė - grynu spalvų skalės rėmuose pirmenybė suteikiama šaltiems tonams. Yra daug duomenų apie asmenybės charakteristiką, priklausomai nuo mēgstamų spalvų skalės. Ypač daug čia pasidaravo prancūzų mokslininkas Hades.

Tų darbų pagrindu siūlome skaitytojams informaciją, kuri padės pamatyti kai kurių zodiako ženklų charakterio savybes, o tuo pačiu dar kartą patvirtinti seną tiesą, kad visa žemėje yra vieninga.

Balta - Šios spalvos mēgėjai lengvai puola į ekstazę, jų vaizduotė gerai išvystyta, paprastai religingi. Mēgsta ramybę. Juos charakterizuoja poliariskumas - atsitraukimas ir priartėjimas, atjauta ir neigimas. Žmonės, mēgstantys baltą spalvą - svajotojai, tai iškelia juos iki padebesiu, tai priverčia vartoti narkotikus. Šios spalvos mēgėjai turi parapsichologo savybių.

Raudona - Šią spalvą mēgsta aistringos prigimties, mēgstantys vadovauti, lyderiauti žmonės. Visas savo svajones jie gali įgyvendinti, jei jų esybės neužgoš emocijos, ambicijos. Jie retai kenčia nuo sąžinės priekaištų. Myli gyvenimą ir siekia savo tikslų įgyvendinimo. Raudona - gyvuliškos aistros spalva. "Raudonieji" dažnai medžiotojai, sportininkai, autolenkynininkai. Raudona turi daug atspalvių, tad tai gali būti ne tik kruvino, bet ir švento diktatoriaus spalva. Jie greit "sprogsta" ir greit atleidžia.

Rožinė - Tai labai "minkšta" raudona. Šie žmonės visą gyvenimą leidžia svajonėse, pasakose ir stebuklo laukime. Jie atsipalaivedę, švelnūs, svajoja apie išaukštintą meilę, labiau mēgsta namų patogumą nei turizmą. Nuo realaus gyvenimo juos apsaugo "rožiniai, akiniai", tuo padėdami išsaugoti ramybę ir nervų sistemą. Susidūrę su realybe ją suvokia kaip katastrofą. Sie žmonės dažnai apvilia aplinkinius, kadangi pervertina savo jėgas. Jų pažadai - iliuzija. Labai greit apsiramina ir, kaip taisykė, sulaukia gilių senatvės.

Zydra - Tai keliautojai, siekintys pažinimo, religingi, intuityvūs. Nežiūrint šių savybių, jų tarpe daug kariškių, mēgėjų pajodinėti. Tamsiai žydra - aktorių spalva. Jie lengvai iškovoja pasisekimą, pasiekia tikslą, turštę. Jie myli gyvenimą, vaikus, energingi. Gyvenime, kaip ir scenoje, jie jaučiasi aktoriais ir gal todėl labai mēgsta prisipažinimus. Jei darbas patinka, jie daug pasiekia. Kelionėse dažniausiai vaidina palydovus. Šviesiai žydra - šios spalvos mēgėjai išsiskiria svajingumu, romantiškumu, veržiasi prie vandens. Labai komunikabilūs, turi daug draugų, mēgsta kolektyvą. Ši spalva moteriškumo, motinystės, šeimyninės darnos spalva. Šios spalvos mēgėjams motina yra artimiausias draugas, jie jai atsidavę. Bet jei vaikystėje motina buvo šalta jiems - pėdsakas lieka visam gyvenimui. Jie nepakenčia vienatvės ir labai kenčia dėl šioto. Jie daug atiduoda, bet sau nori gauti tiek pat. Jie populiarūs ir mylimi, stengiasi apjungti žmones, išsaugoti tradicijas. Sekse - nuosaikūs. Juos daug labiau jaudina emocinė-intelektualinė gyvenimo pusė.

Ruda - Šios spalvos mēgėjai charakterizuojami kaip išlaikyti, stabilūs, sutvarkę savo poelgius, siekiantys žinojimo. Jie mēgsta vienumą ir tylą. Juos

išskiria rūstumas, pastovumas, taupumas. Jie mėgsta valdžią ir jos siekia, jie tvirtai stovi ant žemės. Aplinkiniams jie nepalieka itin malonaus įspūdžio, bet sunkią minutę galima jais pasitiketi ir "eiti į žvalgybą". Meilėje aktyvūs ir tam skiria daug dėmesio. Daug galvoja apie pasaulio problemas ir labai bijo prarasti savikontrolę. Savo tikslą siekia labai atkakliai, visai nepriklausomai, koks tas tikslas. Ruda - brandaus amžiaus ir brandžių sprendimų spalva.

Pilka - Tamsiai pilkos spalvos mėgėjai charakterizuojami kaip loginio mąstymo atstovai, turi potraukį mokslui, medicinai, technikai, moka spręsti sudėtingiausias problemas. Tamsiai pilka - valanti. Sapnuose šią spalvą matome įveikdami ligą, teisingai išspręsdami darbo ir meilės klausimus. Šios spalvos mėgėjai mėgsta tvarką. Tieki daiktai, tieki mintys turi savo vietą. Juos laiko skrupulingais, bet sunkiose situacijose kreipiasi tik į juos, nes jie pajégūs analizuoti tiek savo, tiek kitų poelgius. Šie žmonės gali daug pasiekti visose srityse. Be abejo, tai - kūrybingi žmonės. Jiems negalima būti sukausytiems ir įsitempusiems. Sekse jie pasiekia visiško laisvumo. Greit susidoroja su nusivylimu. Šviesiai pilkos spalvos mėgėjai - protinči, greiti, nenurimstantys. Atvirumas pritraukia draugus, bet jie nemėgsta apribojimų, net jei tai sukuria patys. Jie vengia sunkumų. Jų išsiblaškymas truko susi-koncentruoti. Juos išskiria minčių turtingumas, saiko pajautimas, inteligenčumas ir komunikabilumas. Kartais jie kaltinami šilumos ir sugebėjimo įsigiliinti trūkumu, bet tai netiesa. Štai tik jų drovumo pasekmė. Tai jaunystės ir greito tempo, kartais pabėgimo nuo sunkumų, spalva. Jie labai imlūs įspūdžiams, nemėgsta karščio ir triukšmo.

Žalia - Tamsiai žalios spalvos mėgėjai atkaklūs ir užsispyrę. Jei derinsime su auksine - bankininkų spalva. Šios spalvos mėgėjai sukuria ,visas žemiškasiųs gėrybes, garantuoja sau materialinį stabilumą, jie solidūs ir respektabiliūs. Mėgsta ramybę ir gamtą. Tai gabūs architektai, slapūs ir atkaklūs žmonės. Jų energija slegia kitus, o dažnai su jais bendraujančiu asmenybę, susidvejina. Jie dideli estetai. Tai padeda pasiekti tiek dvasinio, tiek materialinio gerbūvio susiklosčius palankioms aplinkybėms. Jiems reikytų būti "minkštėsniai". Tai padėtų išvengti daugelio konfliktų, jie įsigytų daugiau draugų. Seksas užima svarbia vietą. Jei čia nesiseka, jie labai kenčia. Tai labai valingi, sugebantys įveikti daug kliūčių, žmonės. Jų nuomonę gali pakeisti tik kantrybė ir argumentai. Šviesiai žalios spalvos mėgėjai - minkšti, vertinantys bendravimą, estetai,

švelnūs. Juos išskiria teisingumo jausmas, geranoriškumas, partnerystė. Jie labai protinči, moka kalbėti tai, ką iš jų nori išgirsti, bet visiškai nemoka išklausyti. Jie atsipalaivedavę, komunikabilūs, atviri. Šviesiai žalia - jaunystės, pusiausvyros, trumpalaikio džiugesio spalva.

Geltona - Jos mėgėjai - meno žmonės, stiprios valios ir sielos. Moka koncentruoti jėgą ir valią, nukreipti ją ten, kur ji efektyviausia. Jie gali daug pasiekti tiek moksle, tiek scenoje. Moka daug ir vaisingai dirbti, bet ir ilstėti sugeba. Šie žmonės atviri, jų gyvenime daug ryškių akimirkų, jie protinči, jausmingi, kartais net per daug. Visa savo esybe jie siekia laimės ir savo atkaklumu jos pasiekia. Jie nuostabūs ir dosnūs, naudojasi aplinkinių pri-pažinimu, pažsta supančios aplinkos aistras, moka perduoti savo patyrimą kitiams, o kartu yra kantrūs ir atkaklūs. Šie žmonės sukelia aplinkiniams pavydą. Oranžinė - koncentruota geltona. Jiems būdingos visos aukščiau išvardintos savybės ir dar tai, kad jie yra tikra dovana mellei ir seksui.

Violetinė - Šios spalvos mėgėjai neįprasti, ne-ordinarūs, siekiantys laisvės, nepriklausomumo ir erdvės. Jų gyvenimas kupinas suruprūžų ir zigzagų. Kartais jie atrodo "miegantys", bet siekia prabudimo ir skrydžio, svajoja apie sparnus, nešančius į saulę... Mėgsta bendrauti, ypač siekia dvasinio ir intelektualinio bendravimo, nes pastoviai jaučia jų trūkumą. Šie žmonės turi įgimtą intelektą, kuris vidutiniams jų aplinkos žmonėms sukuria diskomfor-tą, verčia pasimesti. Iš čia ir jų potraukis bendrauti su sau lygiais, nes įprastinėmis sąlygomis trūksta tų pojūčių. Šiuos žmones traukia paslaptinges, nepa-aiskinami dalykai, jie stengiasi suprasti tai. Jie mėgsta greitį ir nebijo pavoju. Turi polinkį į neurozes, skydiliaukės ligas, vegetatyvinę distoniją. Turi aukštą in-teleką, bet fiziškai silpni, dažniausiai tai A(II) krauso grupės žmonės.

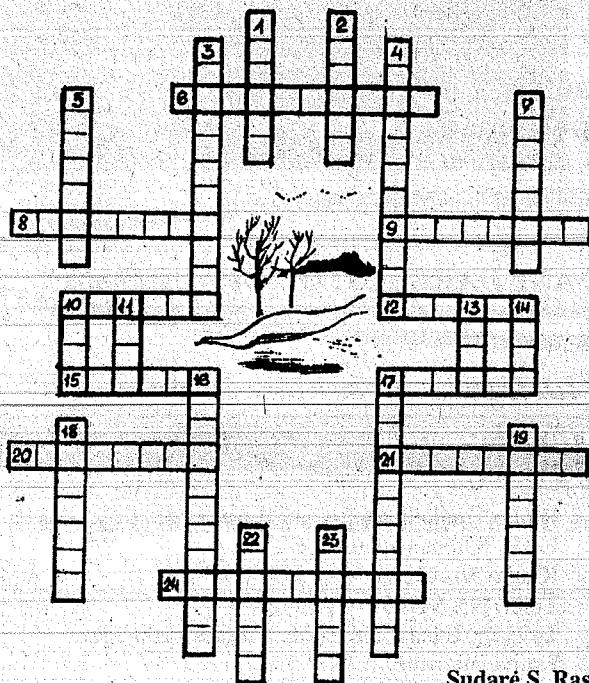
Juoda - Šios spalvos mėgėjai visada pasiruošę kovai, aistros ugnis jų nepalieka niekad. Šių žmonių jausmai visada ekstremalūs, visaapimantys. Tai pasipriešinimo stichijos, susinaikinusio "aš" spalva. Bet skirtingai nuo savaiminės baltos, tai greičiausiai primestas, įteigtas jausmas. Juoda - nakties, susinaikinimo ir prisikėlimo simbolis. Juodos spalvos mėgėjai ne visuomet realiai vertina situaciją, todėl pralaimi ir labai kenčia. Seksas užima pagrindinę vietą jų gyvenime, jie aistringi "nakties" karaliai, myli ir yra mylimi. Nepriklausomai nuo tikslų jie eina į priekį, šturmuoja.

Spalvų deriniai, turintys įtakos sveikatai ir veiklai

SPALVA	SUSIRGIMO RŪŠIS, FORMA, POVEIKIS ORGANIZMUI	AKMUO
Balta ir raudona	Gyvybinė energija (gryna). Asmeninė vertė ir malonė.	Raudonas serdolikas ir baltas oniksas (apyrankė)
Balta ir mėlyna	Ramybė, gaivumas, pastovumas, lojalumas, susikaupimas.	Baltas agatas, mėlynas lazuritas (karoliai, apyrankė)
Mėlyna ir žalia (mėlynai žalia)	Greitas nusiraminimas, nuslopina epilepsijos suaktyvėjimą, isteriją, įsiaudrinimą.	Žalia biziūra, lazuritas (apyrankė) akvamariinas (jūros spalva) amazonitas (žydras, žalias)
Raudona ir žalia (ryškiai kontrastingi)	Hiperaktyvumas, įaudrinantis poveikis.	Koralas ir biriūza
Žaliai mėlyna	Raminantis poveikis. Pašalina įtampą, ramina nervų sistemą, sukuria svajingumą.	Akvarinis, berilas, biriūza
Žalia ir balta	Geradariškumas, atgimimas, šventumas, atsparumas, viltis, fundamentalumas.	Amazonitas, ješma, baltas oniksas
Juoda ir mėlyna	Hipertonija, tachikardija, kvėpavimo normalizavimas.	Gagatas su lazuritu (karoliai)
Mėlynai žalia ir juoda	Hipertonija, tachikardija, kvėpavimo normalizavimas.	Malahitas, gagatas, lazuritas (karoliai)
Geltonai žalia	Ramina nervų sistemą, gydo kvėpavimo takų susirgimus, bronchinę astmą.	Hrizoprazas, citrinas, hrizolitas, topazas (karoliai)
Purpurinė (raudonai mėlyna)	Duoda impulsą sąmonės prabudimui ir atsivérimui bei supančio pasaulio supratimui. Rekomenduojama uždegiminį procesą profilaktikai. Hipertonijs, chroniškų kvėpavimo takų susirgimų bei plaučių gydymui.	Purpurinis rubinas, ametistas, turmalinas

E. Gonikman

KRYŽIAŽODIS

Sudarė S. Rasalas

Vertikaliai

1. Kuprota plokšciašonė karpinių šeimos žuvis. Užauga iki 6-7 kg svorio

2. Kaimas, kuriame yra Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija

3. Ežeras, į kurį įteka Kriogžlė

4. Ežeras, susisiekiantis su Asalnais

5. Laukinis paukštis, dedantis daugiausiai kiaušinių

7. Kaimas šalia kelio "Ignalina-Kaltanėnai"

10. Upė

11. Plėšrus žvėris

13. Atmosferinis reiškinys, pastebimas tik žiemą

14. Produktas, gaunamas iš kai kurių rūšių medžių

16. Kaimas, kuriame yra bitininkystės muziejus

17. Dringio ezero salos pavadinimas

18. Žuvis, migruojanti neršti į Sargaso jūrą

19. Upė, ichtiologinis draustinis

22. Plėšri žuvis

23. Nedidelė, verpsto formos, plokšciašonė karpinių šeimos žuvis

Horizontaliai

6. Kaimas prie Dringio ežero

8. Kaimas prie Žeimenio ežero

9. Ežeras, susisiekiantis su Lūšiais

10. Ežeras netoli Trainiškio

12. Plėšrus paukštis

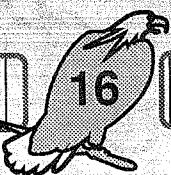
15. Vienas iš ežerų, kuriame uždrausta žvejyba

17. Pro Ginučius tekanti upė

20. Kaimas, ižymus savo malinu

21. Dažniausiai žiemą sutinkamas paukštis

22. Miestelis prie Pakaso ežero.

Turizmo ir rekreacijos centras kviečia apsilankyti visus!

Čias Jūsų laukia virš 300 nakvynės vietų, iš jų 50 vietų ištisus metus.

1-3 vietų kambariai sezoniniuose name-liuose, kaina 1 žmogui - 4-10 Lt parai.

2-4 vietų kambariai ištisus metus, kaina 1 žmogui - 6-10 Lt parai.

2-jų vietų kambariai su patogumais, 40-70 Lt parai už kambarį.

Yra salės posėdžiams, konferencijoms, pobūviams.

Valgyklė, baras, pirtis.

NUOMOJAMA:

valtys, kaina - 1 Lt valandai, 7 Lt parai; turistinis inventorius.

Organizuojamos ekskursijos, žygiai valtimis. Ekskursijų vadovas 1 val. - 10 Lt.

Ginučiuose vandens malūne poilsiu 2-3 vietų kambariai vasarą, kaina - 10-12 Lt. Yra virtuvė, nuomojamos valtys.

Mégstantiems gryną orą - nakvynė palapinėse. Nacionaliniame parke įrengta 17 stovyklaviečių. Stovyklavietės mokamos. Palapines statyti ir laužą kurti galima tik tam skirtose vietose.

Miškuose galima uogauti, grybauti, riešutauti (išskyrus rezervatinę zoną), laikantis galiojančių taisyklių.

Parko svečiams privalomas vienkartinis metinis lankytojo bilietas, kuris platinamas nacionalinio parko direkcijoje, valtinėje, girininkijoje, senovės bitininkystės muziejuje. Kaina - 2 Lt.

Už leidimą žvejoti imamas mokesčis.

BUDAMI ANP, NEPAMIRŠKITE APLANKYTI:

**Palūšės bažnyčios su varpine, statytu 1750 m.,
Ginučių piliakalnio,
Ledakalnio,
tautodailininkų darbų Lūšių ežero pakrantėje,
Senovinės bitininkystės muziejaus Stripeikiuose,
senų kaimų.**

LANKYTIS REZERVATINĖJE ZONOJE BE ANP DARBUOTOJO DRAUDŽIAMA.

Saugokime savo tėviškės gamtą, ji išairi, turtinga - mokėkime ja pamatyti!

Tel.: 53135, 52891, 47430, Palūšė.

Adresas: Palūšė 4759 Ignalinos rajonas, Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija, leidinys "Ladakalnis".

Redaktorė D. Savickaitė

Nuotraukos A. Panavo

Dailininkė I. Šimonienė

Leidėjas: Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija.

SL 516a.

Rinko, maketavo ir spausdino
UAB "Utenos spaustuvė",
Kauno 33, Utena.
Telef. Nr. 54787.
1995 m. Užsak. Nr. 1356. Tiražas 1000 egz.
Kaina sutartinė.